

Gospodarski razvoj ZSSR

Gospodarstvo caristične Rusije je imelo pretežno značilnosti polfevdalnega gospodarstva. Velika naravna bogastva države so ostajala premalo ali popolnoma neizkoriščena. V tako zaostali Rusiji so se prepletali interesi imperialističnih sil, medtem ko je industrijski razvoj poganjal predvsem tuji kapital. Glavna gospodarska panoga je bilo kmetijstvo, od katerega je živelo nad 80 % prebivalcev. V razmerah nerazvite industrije in prometa pa je bilo kmetijstvo na primitivni ravni, medtem ko je njegova proizvodnja v znatni meri imela naravni značaj. Na ogromnem prostoru caristične Rusije (ki je bila za približno 90 krat večja kakor ozemlje današnje Jugoslavije) so proizvedli leta 1913 le nekaj nad 4 milijone ton železa, 29 milijonov ton premoga, 9 milijonov ton nafte in manj kakor 2 milijardi kWh električne energije.

Po zmagi Oktobrske revolucije so bile v takih razmerah pred sovjetsko oblastjo zelo zapletene naloge. Lenin je bil mnenja, da je razvoj proizvodnih sil države kot materialne osnove nove oblasti prvorazredna naloga. V tem je videl osnovo vprašanja graditve socialistične družbe, ker likvidacija stare oblasti in vzpostavljane socialističnih odnosov na osnovi zaostalega gospodarstva nista mogla ostati stabilna. Mednarodni položaj, v katerem je bila v tistem času sovjetska republika, je prav tako terjala naglo graditev države, posebno njeno industrializacijo.

Praktičnega izvajanja industrializacijskega in elektrifikacijskega plana so se lahko lotili šele od leta 1925 naprej, ko je bila po državljanski vojni in tuji vojaški intervenciji končana gospodarska obnova in ko so bili realizirani drugi nujni pogoji. Sistem planiranja, ki so ga tedaj sprejeli, je imel mnoge značilnosti začetnih korakov, vendar je nudil pomembne možnosti za mobiliziranje sredstev zaradi pospešene industrializacije. Od tedaj pa do današnjih dni so v industrijo vložili približno 70 % skupnih investicij. S tem je bilo omogočeno, da so se osnovna sredstva industrije doslej povečala v primerjavi z letom 1913 za več kakor 50 krat. Delež industrije in gradbeništva se je v primerjavi s skupnim številom zaposlenosti povečal od približno 9 % v letu 1913 na nad 30 % v letu 1956.

Pospešen napredek bazične industrije

Industrializacijski plani ZSSR so obsegali graditev več novih industrijskih vej. Izreden vzpon so razen v vojni industriji dosegli posebno v strojogradnji, kemični industriji, industriji traktorjev in avtomobilov. Največ razpoložljivih sredstev pa so neprestano vlagali v proizvodnjo proizvodnih sredstev. Druge gospodarske veje so znatno zaostajale za bazičnimi vejami. Proizvodnja proizvodnih sredstev se je do leta 1956 v primerjavi z letom 1928 povečala za 42 krat. V tem letu je proizvodnja proizvodnih sredstev znašala 70,8 % skupne industrijske proizvodnje, medtem ko je delež proizvodnje potrošnih sredstev znašal le približno 29,2 %.

Imeli so torej veliko razlogov, da so v zadnjih letih začeli posvečati večjo pozornost odpravi nastalih disproporcij, posebno v razmerju med težko industrijo, ki se je zelo naglo razvijala, in lahko industrijo ter kmetijstvom, pri katerih je

bil ta razvoj znatno bolj počasen. Medtem ko je Sovjetska zveza po ravni proizvodnje bazičnih industrijskih izdelkov na drugem mestu na svetu — za ZDA, je v proizvodnji potrošnega blaga v razmerju do mnogih industrijskih držav sveta v inferiornem položaju.

Težnje k enakomernejšemu razvoju in decentralizaciji

Težnjo k enakomernejšemu gospodarskemu razvoju opazamo od leta 1953. Čeprav še naprej posvečajo posebno pozornost razvoju težke industrije, so od tedaj storili vrsto ukrepov, da bi pospešili tako razvoj kmetijstva kakor drugih vej, ki so bile doslej sorazmerno zapostavljene. V tem smislu posvečajo pozornost materialni zainteresiranosti kmetijskih proizvajalcev. Z zmanjšanjem odkupa in povišanjem cen kmetijskih pridelkov so precej odpravili njih prejšnje destimulativno učinkovanje. Na XX. kongresu KP SZ, ki je bil v začetku leta 1955, je nova gospodarska politika dobila ne samo potrdilo, temveč tudi nadaljnjo spodbudo. Storjeni agrotehnični ukrepi so znatno prispevali k pospešenju razvoja kmetijstva. V zadnjih letih posvečajo posebno

pozornost povečanju kmetijskih površin. Velike neobdelane površine, posebno v Kazahstanu, so omogočile, da so se v zadnjih treh letih setvene površine povečale za približno 38 milijonov ha. Ob koncu leta 1956 je sovjetsko kmetijstvo razpolagalo z več kakor 1,5 milijona traktorjev (ali 6 traktorjev s povprečno močjo 15 konjskih moči na 1900 ha obdelovalne površine), približno 365.000 kombajni itd.

Na XX. kongresu so kritizirali mnoge strani sedanjega sistema upravljanja gospodarstva in opozorili na potrebo, da se odpravijo ugotovljene slabosti. Nekateri popravki v upravljanju gospodarstva so bili izvršeni že po smrti Stalina. Spremembe so se v začetku omejevale na odpravljanje najbolj negativnih pojavov. Tako so se lotili zmanjševanja centraliziranega planiranja na področju kmetijstva, likvidiranja nekaterih nepotrebnih organov in zmanjševanja upravnega aparata.

Najnovejši odlok o reorganizaciji upravljanja industrije in gradbeništva, ki so ga sprejeli maja letos, pa ima širši pomen. Ukinitve skoraj vseh prejšnjih gospodarskih ministrstev, ustvaritev sovnarhozov (sveta za narodno gospodarstvo) kot teritorialnih organov za upravljanje gospodarstva, razširitev pravic republik in lokalnih organov kaže, da so se lotili reševanja vprašanja upravljanja mnogo bolj kompleksno. Vsi ti ukrepi kažejo, da se gospodarski mehanizmi prilagajajo in približujejo človeku, njegovi iniciativi in kontroli.

Lj. Markovič

PROIZVODNJA BAZIČNIH INDUSTRIJSKIH VEJ V NAJBOLJ RAZVITIH DRŽAVAH V LETU 1956

	Premog (v milijonih ton)	Železo (v milijonih ton)	Nafta (v milijonih ton)	Elektrika (v milijard kWh)
ZSSR	428,2	48,6	85,8	192,0
Anglija	225,6	21,0	—	95,8
Zahodna Nemčija	166,1	23,2	3,5	80,3
Francija	55,9	16,8	1,3	53,9
ZDA (1955)	447,6	106,0	335,7	624,9

S plenuma CK KP Češkoslovaške

V času od 30. septembra do 2. oktobra letos je v Pragi zasedal plenum CK KP Češkoslovaške, na katerem so med drugim govorili tudi o organizaciji, upravljanju, planiranju in finansiranju industrije. Iz poročila Viljema Sirokega objavljamo nekatere izvečke, v katerih je navedel dosedanje rezultate decentralizacije in razširitve vloge krajevnih organov oblasti, kakor tudi nekatere postavke, iz katerih so izhajali ob formuliranju načela za povečanje gospodarske učinkovitosti upravljanja industrije: »Bistveno smo povečali vlogo krajevnih organov državne uprave pri upravljanju gospodarstva in kulturni graditvi, in to predvsem vlogo oblastnih ljudskih odborov, tako da upravljajo danes ljudski odbori tretjino našega gospodarstva. Danes zajema na primer obseg gospodarstva, ki ga upravljajo ljudski odbori, skoraj 22 % investicijske graditve, približno 22 % plačnih skladov in nad 33 % osnovnih skladov vsega narodnega gospodarstva. Pristojnost ljudskih odborov se je povečala posebno na področju upravljanja in planiranja kmetijstva in odkupa, lokalnega gospodarstva, šolstva, kulture, zdravstva, stanovanjske gradnje in avtomobilskega prometa. Sedaj pripravljamo nadaljnjo razširitev pristojnosti ljudskih odborov v upravljanju lokalnega gospodarstva, vodnega gospodarstva in stanovanjske gradnje, in to v zvezi z odpravo ministrstva za lokalno gospodarstvo, centralne uprave

za vodno gospodarstvo in centralne uprave za stanovanjsko in splošno graditev.

Stopnjevanje materialne zainteresiranosti delovnih ljudi z boljšim izkoriščanjem vrednostnega zakona in zakona delitve po delu bo pomenilo pomembno sredstvo za bistveno razširitev aktivne udeležbe delovnih ljudi pri reševanju vprašanj našega gospodarskega razvoja. Čeprav današnje stanje še vedno trpi zaradi znatnih pomanjkljivosti glede podpiranja in spodbujanja iniciative in aktivnosti delovnih ljudi pri upravljanju narodnega gospodarstva, čeprav socialistično tekmovalstvo in druge oblike udeležbe delovnih ljudi še vedno trpijo zaradi formalizma, nam ni mogoče spregledati, da nosijo določeno krivdo za to tudi pomanjkljivosti v načinu in oblikah prebivanja njihove materialne zainteresiranosti.

Referat razen tega navaja, da je raven upravljanja industrije v znatni meri odvisna od globine poznavanja in izkoriščanja objektivno delujočih gospodarskih zakonov, in to posebno zakona o sorazmernem razvoju narodnega gospodarstva, vrednostnega zakona in zakona delitve po delu. Znatne spremembe naj bi izvedli tudi v sistemu planiranja, ki bi moralo postati bolj elastično.

S. P.